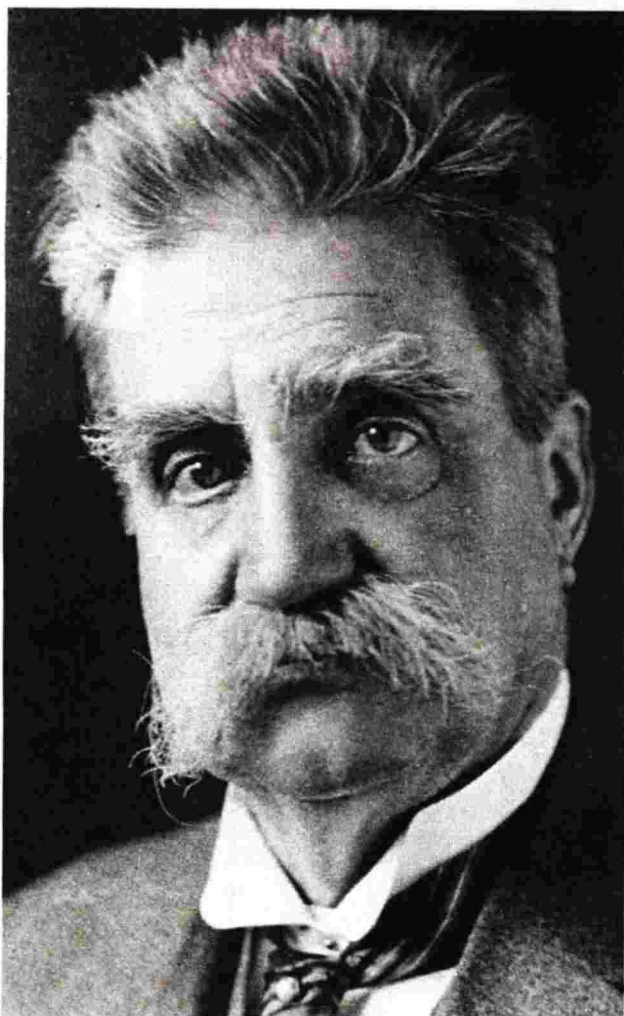

10 ΤΑ ΝΕΑ

ΚΕΝΤΡΟΑΡΙΣΤΕΡΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

ΓΙΑΝΝΑΡ ΜΠΡΑΝΤΙΝΓΚ

Ο πρωτοπόρος

Ηγέτης του κόμματος από την ίδρυσή του, το 1889, μέχρι τον θάνατό του, το 1925, ο Μπράντινγκ έγινε το 1896, χάρη στην υποστήριξη των αριστερών Φιλελευθέρων, ο πρώτος σοσιαλιστής που εκλέχτηκε στην Κάτω Βουλή της Σουηδίας και το 1920 ο πρώτος σοσιαλδημοκράτης πρωθυπουργός της χώρας. Γνήσιος δημοκράτης ανασθεωρητής, άσκησε πρωτοφανή επιρροή στην ανάπτυξη του Σουηδικού Σοσιαλδημοκρατικού Εργατικού Κόμματος αντιμετωπίζοντας τον μαρξισμό ως «δόγμα της εξέλιξης», τασσόμενος υπέρ της διαταξικής συνεργασίας, παρουσιάζοντας τη δημοκρατία ως κεντρική παράμετρο του σοσιαλιστικού οράματος και τοποθετώντας τις μεταρρυθμίσεις στο επίκεντρο της πολιτικής του στρατηγικής.

ΤΑΓΚΕ ΕΡΛΑΝΤΕΡ

Ο αειθαλής

Υπηρέτησε ως πρωθυπουργός της Σουηδίας από τις 11 Οκτωβρίου του 1946 έως τις 14 Οκτωβρίου του 1969, συνολικά 23 χρόνια και τρεις ημέρες, οδηγώντας το Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα σε επτά συναπτές νίκες. Γνωστός για τη μετριοπάθεια, τον πραγματισμό και τον αυτοσαρκασμό του, επιζητούσε συχνά την έγκριση της φιλελεύθερης-συντηρητικής αντιπολίτευσης για τις πολιτικές του. Επί πρωθυπουργίας του η Σουηδία είδε την οικονομία της να εντάσσεται στις δέκα ισχυρότερες του κόσμου και στήθηκαν πολλοί από τους πυλώνες του σουηδικού κράτους πρόνοιας, από την κατώτατη σύνταξη έως τα γονικά επιδόματα, το επίδομα ασθενείας, και την άδεια μητρότητας.

Πού σκόνταψε το σουηδικό μοντέλο;

ΤΗΣ ΚΙΤΤΥΣ ΞΕΝΑΚΗ

Οκτώ χρόνια έχουν περάσει από όταν ανέλαβε την εξουσία στη Σουηδία η Δεξιά. Οι Σοσιαλδημοκράτες έχασαν δύο συνεχόμενες εκλογικές αναμετρήσεις, το 2006 και το 2010. Ποτέ άλλοτε δεν κράτησε για τόσο μεγάλο διάστημα συντηρητική κυβέρνηση στη χώρα. Αλλά από τον Φεβρουάριο του 2013 ο κυβερνητικός συνασπισμός υπό τον Φρέντρικ Ράινφελντ υπολείπεται σταθερά στις δημοσκοπήσεις. Με μια πρώτη ανάγνωση φαίνεται παράξενο. Η Σουηδία ανένηψε από την ύφεση ταχύτερα και καλύτερα από οποιαδήποτε άλλη χώρα στη Δυτική Ευρώπη. Από το 2006 μέχρι σήμερα οι μειώσεις των φόρων είχαν ως αποτέλεσμα να αυξηθεί το μέσο ετήσιο εισόδημα των πολιτών σχεδόν κατά έναν μηνιαίο μισθό. Οι ηγέτες της Σουηδίας παίζουν περίοπτους ρόλους στην παγκόσμια οικονομία. Οι τράπεζες της χώρας είναι ισχυρές. Η αγορά των ακινήτων ανθεί. Σε ολόκληρο τον κόσμο, καταναλωτές κρεμμύνη ρούχα της σουηδικής H&M σε ντουλάπες της σουηδικής IKEA και κατεβάζουν μουσική από το σουηδικό Spotify. Η Σουηδία παραμένει μία από τις πιο συνεκτικές, ισορροπημένες και εύπορες χώρες στον πλανήτη. Μόνο που, παράλληλα με τις μεγαλύτερες μειώσεις φόρων από οποιαδήποτε άλλη χώρα του ΟΟΣΑ,

βίωσε τα τελευταία χρόνια και τη μεγαλύτερη αύξηση ανισοτήτων από οποιαδήποτε άλλη χώρα του ΟΟΣΑ.

Η κυβέρνηση Ράινφελντ ενέκυσε στο σουηδικό μοντέλο μια γερή δόση νεοφιλελευθερισμού. Μείωσε τους άλλοτε υψηλότατους φόρους κατά 130 δισ. σουηδικές κορόνες, 14 δισ. ευρώ ή ένα 4% του ΑΕΠ, στο 45%, και παράλληλα ψαλίδισε γερά το κράτος πρόνοιας και τα κοινωνικά επιδόματα. Η ανεργία βρίσκεται στο 8%, είναι ακόμη υψηλότερη

Η Σουηδία παράλληλα με τις μεγαλύτερες μειώσεις φόρων από οποιαδήποτε άλλη χώρα του ΟΟΣΑ, βίωσε τα τελευταία χρόνια και τη μεγαλύτερη αύξηση ανισοτήτων από οποιαδήποτε άλλη χώρα του ΟΟΣΑ

μεταξύ των νέων. Οι αλλαγές στην εκπαίδευση, ιδιαίτερα οι ιδιωτικοποιήσεις, έχουν παραγάγει μία γενιά νέων Σουηδών με σαφώς χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο. Στα πανεπιστήμια οι καθηγητές αναγκάζονται να διορθώνουν τους φοιτητές τους στη γραμματική, κάτι ανήκουστο. Οι Σουηδοί δυσφορούν με τον εντεινόμενο ρόλο ιδιωτικών εταιρειών στη διαχείριση της παιδείας και της υγείας. Δυσφορούν με την αύξηση των ανισοτήτων. Μπορεί η μεσαία τάξη, το κλειδί για τη νίκη

στη σουηδική πολιτική ζωή, να ζει πιο άνετα, ηθικά όμως (μιλάμε για τη Σουηδία) δεν νιώθει άνετα βλέποντας άλλους πολίτες να έχουν πια λιγότερες ευκαιρίες. Κανείς βέβαια δεν θέλει να πληρώσει – την αποκατάσταση του σουηδικού κράτους πρόνοιας όπως ήταν στο απόγειό του. Πολλοί όμως μοιάζει να πιστεύουν ότι έχουν απομακρυνθεί υπερβολικά πολύ από εκείνον τον «μεσαίο δρόμο», μεταξύ ελεύθερης αγοράς και κοινωνικού κράτους, που προσδιορίστηκε για πρώτη φορά πριν από 80 χρόνια. Και, εντούτοις, στις αυριανές εκλογές, το κόμμα που εντόπισε πρώτο και έβαλε ολόκληρη τη χώρα σε αυτόν τον μεσαίο δρόμο πιθανόν να φέρει τα χειρότερα ποσοστά του από το 1921, όταν εφαρμόστηκε η καθολική ψήφος. Και οι ακροδεξιοί Σουηδοί Δημοκράτες, με όπλο τη ρητορική τους εναντίον της μετανάστευσης, αναμένεται να φέρουν τα καλύτερα ποσοστά στην 26χρονη ιστορία τους – γύρω στο 10%.

Σύμφωνα με τις δημοσκοπήσεις, οι σουηδοί Σοσιαλδημοκράτες θα αναδειχθούν πρώτο κόμμα. Το συνολικό ποσοστό Σοσιαλδημοκρατών, Πρασίνων και Αριστεράς ξεπερνά κατά 3%-5% εκείνο της τετρακομματικής κεντροδεξιάς

συνμαχίας υπό τον Ράινφελντ. Ακόμα όμως και αν οι Σοσιαλδημοκράτες συνεργαστούν, πέραν των Πρασίνων, των φυσικών τους εταίρων, και με τους πρώην κομμουνιστές της Αριστεράς, παρά τους φόβους που προκαλούν οι τελευταίοι σε επενδυτές και επιχειρηματίες, δεν αναμένεται να εξασφαλίσουν απόλυτη κοινοβουλευτική πλειοψηφία. Όχι ότι οι κυβερνήσεις μειοψηφίας είναι κάτι άγνωστο στη Σουηδία, κάθε άλλο. Αλλά στις παρούσες συνθήκες, με τους Σουηδούς Δημοκράτες σε δυνάμει ρόλο ρυθμιστή, και με τη Συμμαχία του Ράινφελντ να απειλεί ότι θα καταθέσει δικό της σχέδιο προϋπολογισμού τον Νοέμβριο ακόμη και αν χάσει αύριο, οι αναλυτές δεν αποκλείουν το ενδεχόμενο νέων εκλογών στο άμεσο μέλλον.

ΕΠΙΣΦΑΛΗΣ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ. Γιατί λοιπόν, έπειτα από οκτώ χρόνια κεντροδεξιάς διακυβέρνησης, να δείχνει τόσο ασθενική και επισφαλής η επιστροφή ενός κόμματος που διατηρούσε επί δεκαετίες ηγεμονική θέση στη σουηδική πολιτική σκηνή, ως υπερήφανος σημαφόρος της ευρωπαϊκής Σοσιαλδημοκρατίας; Πολλοί το αποδίδουν στο γεγονός ότι δεν κομίζει νέες ιδέες. Και αυτό γίνεται τόσο ειρωνικό αν αναλογιστεί κανείς πόσο πλούσια σε ιδέες είναι η ιστορία του σουηδικού Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος (SAP)... Στο βιβλίο της «Το πρωτείο της πολιτικής, η Σοσιαλδημοκρατία

ΟΥΛΟΦ ΠΑΛΜΕ
Το σύμβολο

Μέλος του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος από το 1949 και τα 22 του χρόνια, ο Πάλμε υπήρξε μακροχρόνιος συνεργάτης και φίλος του Τάγκε Ερλάντερ, τον οποίο και διαδέχθηκε στην ηγεσία του κόμματος και στην πρωθυπουργία μετά την παραίτησή του, το 1969. Βίωσε δύο εκλογικές ήττες, το 1976 και το 1979, αλλά και δύο νίκες, το 1982 και το 1985. Επί πρωθυπουργίας του το κράτος πρόνοιας ενισχύθηκε ακόμα περισσότερο και η φορολογία έφτασε να είναι η υψηλότερη στον δυτικό κόσμο. Χαρισματικός και μαχητικός, σε εσωτερικό και διεθνές επίπεδο, ο Πάλμε υπήρξε ιδιαίτερα δημοφιλής στην Αριστερά, απεχθής όμως παράλληλα σε πολλούς φιλελεύθερους και συντηρητικούς. Η δολοφονία του στη Στοκχόλμη, στις 28 Φεβρουαρίου 1986, ήταν η πρώτη του είδους της στη σύγχρονη σουηδική ιστορία και σημάδεψε τη χώρα. Ο δράστης παραμένει άγνωστος.

ΣΤΕΦΑΝ ΛΕΒΕ
Ο φέρελπισ

Δεν έχει υπάρξει ποτέ Βουλευτής, πόσω μάλλον υπουργός. Αφέθηκε σε ορφανοτροφείο σε ηλικία 10 μηνών και μεγάλωσε σε ανάδοχη οικογένεια. Εργαζόταν χρόνια ως οξυγονοκολλητής προτού ασχοληθεί με τον συνδικαλισμό και φτάσει να αναλάβει, μεταξύ 2006 και 2012, την ηγεσία του IF Metall, του ισχυρού συνδικάτου στο οποίο συγχωνεύθηκαν η Σουηδική Βιομηχανική Ένωση και η Σουηδική Ένωση Μεταλλουργών. Ανέλαβε το 2012 ένα παραπαίου Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα, έπειτα από δυο απανωτές εκλογικές ήττες, και προσπάθησε να το σταθεροποιήσει αποφεύγοντας τις πολλές υποσχέσεις αλλά κάνοντας παράλληλα πολλούς να αναρωπιούνται ποιες, ακριβώς, είναι οι θέσεις του. «Έχω μια διαφορετική εμπειρία, είμαι υπερήφανος για αυτό» δηλώνει. «Το ερώτημα είναι: μπορείς να ηγηθείς μιας μεγάλης οργάνωσης; - Ως συνδικαλιστής το έκανα για χρόνια».

Κράτησε στα χέρια του τα ηνία της Σουηδίας για 65 από τα τελευταία 82 χρόνια. Εσπασε κάθε ρεκόρ πολιτικής ηγεμονίας για κόμμα δημοκρατικής χώρας κατά τον 20ό αιώνα. Εξασφάλισε για τη Σουηδία τον παγκόσμιο τίτλο του «**εργαστηρίου της Σοσιαλδημοκρατίας**». Μετέτρεψε το σουηδικό μοντέλο, έναν συνδυασμό οικονομίας της ελεύθερης αγοράς και κοινωνικού κράτους, σε **σημείο αναφοράς της ευρωπαϊκής Αριστεράς**. Και τώρα, έπειτα από οκτώ χρόνια στην αντιπολίτευση, ετοιμάζεται να επιστρέψει. Αλλά δεν είναι δυναμική αυτή η επάνοδος, το σουηδικό Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα κάπου σκόνταψε, κάπου μπερδεύτηκε, κάπου **ξέμεινε από ιδέες**. Και κάπως έτσι έφτασαν οι αναλυτές να προβλέπουν «**προβλήματα στον σουηδικό παράδεισο**» και πολιτικό αδιέξοδο μετά τις **αυριανές κοινοβουλευτικές εκλογές**

και η Ευρώπη του 20ού αιώνα» (Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης) η Αμερικανίδα Σάρα Μπέριμαν, καθηγήτρια Πολιτικής Επιστήμης στο Πανεπιστήμιο της Κολούμπια, αφιερώνει ένα ολόκληρο κεφάλαιο στη «Σουηδική εξαίρεση» και τον τρόπο με τον οποίο κατάφερε το SAP να κάνει μεταπολεμικά διάσημη τη χώρα - κάνοντας παράλληλα τις θεμελιώδεις απόψεις του για τις αρετές της κοινωνικής αλληλεγγύης, του εξισωτισμού και του πολιτικού ελέγχου στην οικονομία αποδεκτές από τους περισσότερους Σουηδούς.

Από τη γέννησή του ακόμα, το 1889, σε μια περίοδο που η Σουηδία ήταν μία από τις λιγότερο δημοκρατικές χώρες της Ευρώπης, το SAP συνδύασε τον ιδεαλισμό με τον πραγματισμό όπως κανένα άλλο σοσιαλιστικό κόμμα στη γηραιά ήπειρο. Υιοθετώντας τη χαρακτηριστική στάση του δημοκρατικού αναθεωρητισμού, αποστασιοποιήθηκε από την ορθοδοξία του μαρξισμού και αποδέχθηκε τη δημοκρατία ως συστατικό στοιχείο της ταυτότητας και των στόχων του. Αποδέχθηκε επίσης τη διαταξική συνεργασία. Αρνήθηκε να καλλιεργήσει για τον εαυτό του την εικόνα ενός αποκλειστικά εργατικού κόμματος. Και αφιερώθηκε από χωρίς στο μεταρρυθμιστικό έργο με στόχο να μετατρέψει τη Σουηδία στο «*σπίτι του λαού*».

Σε άλλα μέρη της Ευρώπης η ιδέα αυτή αποτέλεσε ένα από τα θεμέλια στα οποία οικοδο-

μήθηκαν φασιστικά και εθνικοσοσιαλιστικά κόμματα. Στη Σουηδία, χάρη στο SAP, μετατράπηκε στο κοινό όραμα ενός εθνικού σπιτικού όπου θα υπήρχαν «ισότητα, έγνοια, συνεργασία και αλληλοβοήθεια», με το κράτος να ασκεί μερικό οικονομικό έλεγχο, αξιοποιώντας τον υλικό πλούτο και τις τεχνολογικές προόδους που έφερνε ο καπιταλισμός αλλά θέτοντας όρια στις ανεξέλεγκτες συνέπειες της αγοράς.

Το κοινωνικό μοντέλο του SAP επηρέασε, διαμόρφωσε και τη σουηδική Δεξιά. Ομοίως,

Ο πιθανός επόμενος πρωθυπουργός, ο Στέφαν Λέβεν, είναι ένας διαπραγματευτής, οπαδός της συναίνεσης, όχι της αντιπαράθεσης. Σύνεση και πραγματισμός, αυτές είναι οι νέες λέξεις-κλειδιά για τους Σοσιαλδημοκράτες

όμως, η οικονομική κρίση που συγκλόνισε τη Σουηδία το 1991 επηρέασε, διαμόρφωσε και τη σουηδική Αριστερά. Διαδοχικές κυβερνήσεις Αριστεράς και Δεξιάς απορρύθμισαν τον δημόσιο τομέα, μεταρρύθμισαν το συνταξιοδοτικό σύστημα βασιζοντάς το στις ατομικές εισφορές, έβαλαν τη χώρα στην ΕΕ και αναδιοργάνωσαν εκ βάθρων το φορολογικό σύστημα. Μετά την ήττα τους το 2006 οι Σοσιαλδημοκράτες αποπειράθηκαν να παίξουν το χαρτί της ανανέωσης βάζοντας τον πολιτικό τους κέρσορα λίγο πιο

δεξιά. Η Μόνα Σάχλιν, που διαδέχθηκε στην κεφαλή του κόμματος τον πρώην πρωθυπουργό Γκόραν Πέρσον, αμφισβητήθηκε έντονα, ιδιαίτερα από την αριστερή πτέρυγα. Αναγκάστηκε τελικά να παραιτηθεί το 2010, δύο μήνες μετά τις εκλογές και το 30,66% που έλαβε το κόμμα -το χειρότερο ποσοστό τους κοντά έναν αιώνα. Με την εκλογή στην ηγεσία του Χακάν Τζάχολτ, τον Μάρτιο του 2011, το SAP πραγματοποίησε νέα στροφή προς τα αριστερά. Τον Ιανουάριο του 2012, όμως, ο Τζάχολτ εξαναγκάστηκε σε παραίτηση.

Ο νέος του ηγέτης, και πιθανός επόμενος πρωθυπουργός, ο Στέφαν Λέβεν, είναι πρώην συνδικαλιστής και επικεφαλής του ισχυρού συνδικάτου IF Metall.

Είναι ένας διαπραγματευτής, οπαδός της συναίνεσης, όχι της αντιπαράθεσης. Σύνεση και πραγματισμός, αυτές είναι οι νέες λέξεις-κλειδιά για τους Σοσιαλδημοκράτες. Θέλουν να αναιρέσουν το ένα τέταρτο των φοροελαφρύνσεων του Ράινφελντ προκειμένου να αυξήσουν τη χρηματοδότηση του κράτους πρόνοιας. Παράλληλα όμως προσχωρούν, όπως επισήμανε τις προάλλες η «Μοντ», σε μια φιλοσοφία λιτότητας. Η εκπρόσωπος του κόμματος για θέματα Οικονομίας Μαγκνταλένα

Αντερσον ανήκει στη δεξιά του πτέρυγα και συναγωνίζεται τον Αντερς Μποργκ, τον σημερινό υπουργό Οικονομικών, για την παρουσίαση της πιο αξιόπιστης πολιτικής με στόχο το δημοσιονομικό πλεόνασμα - το σουηδικό κρέντο από την κρίση της δεκαετίας του 1990. Ο επίλογος σε μία άρθρογράφο της εφημερίδας «Αφτονμπλαντετ», την Κατρίνε Κιέλος:

Η ΣΙΩΠΗ. «Ο Στέφαν Λέβεν και η ομάδα του αποκατέστησαν τον σεβασμό για τη σουηδική Σοσιαλδημοκρατία. Αλλά αυτό δεν αρκεί. Πρέπει να κάνουν αυτό που δεν κατάφεραν οι προκάτοχοί τους τα τελευταία δέκα χρόνια: μία νέα Σοσιαλδημοκρατία. Από φόβο μήπως αποξενώσουν τους ψηφοφόρους του Κέντρου, επέλεξαν τη σιωπή για όλα τα θέματα που προσελκύουν τους νέους στην πολιτική: την εξωτερική πολιτική, τα περιβαλλοντικά ζητήματα και τον φεμινισμό. Ιστορικά, η δύναμη της Σοσιαλδημοκρατίας γεννιόταν πάντα από τη φιλοδοξία της να συνδυάσει ρομαντισμό και πραγματισμό, εκσυγχρονισμό και σταθερότητα. Αν το εγκαταλείψει αυτό, εγκαταλείπει ένα μεγάλο κομμάτι της ψυχής της και μαζί των ψηφοφόρων της». Στη νέα σουηδική Βουλή αναμένεται να εισέλθουν συνολικά εννέα κόμματα, συμπεριλαμβανομένου, για πρώτη φορά, και ενός φεμινιστικού σχηματισμού, της Φεμινιστικής Πρωτοβουλίας.